

TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARINDA KIPÇAKÇA DENİLEN UNSURLAR ÜZERİNE 2: (Ç > Ş DEĞİŞMESİ)

G r e r G LSEVİN*

ÖZET

Anadolu ağ zlar ndaki > ş değişimini (gen ler > gençler, ga d > gaşd) baz araşt rmac lar K p ak a bir unsur olarak değerlendirmektedir. Ancak, bu varsay m n kan tlanabilmesi için yeterli l ve delillerin ortaya konulamad ę g r lmektedir.

Anahtar kelimeler: Türkiye Türkçesi ağ zlar , Oğuzca, K p ak a

ON THE FEATURES SUPPOSED TO BE KIPCHAK IN TURKEY TURKISH DIALECTS: 2 (Ç > Ş)

ABSTRACT

According to some scholars, > ş (gen ler > gençler, ga d > gaşd) is a Kipchak feature in the Anatolian Turkish dialects. But sufficient convincing evidences and criteria have not been presented yet.

Key words : Turkey Turkish dialects, Oguz Turkish, Kipchak Turkish.

Anadolu'ya Türklerin gelmesi çok daha eski d. nemlerde başlamış da olsa, bugünkü haliyle bu köprüklerin Türkleşmesi XI. yüzyıldan itibaren yoğun Oğuz g. leri ile başlamış ve şekillenmiştir. Bu d. nemde, Oğuzların yan sıra az sayda K p ak ve Karluk gibi Türk gruplarının da Anadolu'ya geldikleri bilinmektedir. Oğuzların yoğun nüfusu ve siyasi hakimiyetleri sonucunda, Anadolu'ya gelen diğer Türk halkları da bu süreçte Oğuzlaşmış

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

Türkçesindeki Kıpçakça unsurlar olarak verilegelen özellikler şunlardır:

1. $g > v$
2. $> \text{ş}$
3. $b \rightarrow h-$
4. $O > U$
5. $\eta > y$ ($> y$)
6. $s \rightarrow h-$

Biz, Türkiye Türkçesindeki Kıpçakça unsur olduğu ileri sürülen bu özellikler hakkındaki görüşlerimizi bir dizi çalışma ile ortaya koymak istedik. Bu dizinin birinci çalışmasında $g > v$ değişimi hakkındaki görüşlerimizi, Türk Dil Kurumu tarafından Urfa'da düzenlenen "Türkiye Türkçesi Ağzları Çalışmaları"nda bildiri olarak sunduk (GÜLSEVİN 2008). Bu ikinci çalışmamızda ise $b > \text{ş}$ değişimi üzerinde duracağız.

SORUN-SORU

Bugünkü Oğuzca olan Türkiye Türkçesindeki ağzlarında, Oğuzca olmayan bazı özelliklerin de saklanması teorik olarak mümkündür. Ancak, hangi unsurların Oğuzdış olduğunu belirlemek için acaba netlikler konulabilir?

Türkiye Türkçesindeki ağzlarındaki farklıkların temel nedenlerinden dolayı olabilir:

- Birincisi, yerleşim dönemlerindeki bölgesal (Konya, Avşar, Karaman; Kıpçak vs.) farklıklara dayanan tarihsel farklılıklardır.
- İkincisi ise, farklı bölgelerde farklı dönemlerde harekete geçen fonetik eğilimlerin sonucunda ortaya çıkan ayrılıklardır.
- Bazı ağzlarındaki farklılıklarda, bu iki nedenin işbirliği olmuş bir biçimde etken olduğu da düşünülmelidir.

Kısacası, ağzılarda bugün görülen farklı özelliklerin sebebi tarihi bölgesal ayrımlara dayanabileceği gibi, sonradan gelişmiş fonetik değişiklikler de olabilir. Bunun için şu öneriyi tekrar vermeyi istiyorum.

/AGI/, /OGU/ gibi ses gruplarının gelişmesine bakalım:

1. Türkiye Türkçesinde (yaz dilinde) bu gruplar /AĞI/, /OĞU/ (ağız, yoğun) biçimlerinde yaşamaktadır.
2. Bazı ağzılarda bunların nsz , (eski şekle benzer halde) patlayıcı özelliği ile de korunmuştur (ağız, yogun, vb.) (KARAHAN, 53).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

3. Eğer bir “dudak nl s n n komşuluğunda” ise, g > v değişmesi olabilir (*kagun* >> *kavun*, *ögey* >> *üvey*, gibi).
4. Bat Anadolu’daki bir ok ağ zda ise bu gruplar “b z lerek” ya *ikiz ünlü* haline gelmiş ya da *uzun* bir nl ye d n şm ş t r (/yön/, /youn/, /āz/, /aız/ gibi).

/OGU/ tarz ndaki hece gruplar n n b z lerek “uzun nl ” ya da “ikiz nl haline gelmesi, g n m zde Sibiry a T rk leh elerinde g r lmektedir (Yakut a, Hakaş a, Altayca, vb.). Burada ş u soruyu sorul m kendimize: T rkiye T rk esinin baz ağ zlar nda g r len *yogun* > *yoğun* > *yön* değişmesi, o b. lgedeki bir d ş (Sibiry a leh eleri) unsur mudur? Yoksa, birbirinden bağ ms z olarak farklı b. lgelelerde farklı d. nemlerde aynı fonetik eğilimin ger ekleşmesi midir? Bu . zellik i in birinci se enek d ş n lemez. nk^b, T rkiye T rk esinde /OGU/ grubunun “uzun-ikiz nl ” haline gelmesi, muhtemelen oldu a yeni bir gelişmedir. H l /OGU/ bi iminde kullanan ağ zlar m z bile vardır. EAT metinlerinde de /G/ sesi korunmuştur. Kald ki, Sibiry a leh elerinde de bu gelişmenin tarihini bilmemiz gerekir. Anadolu’nun T rkleşmesi (Oğuzlaşmas) s recinde ilgili b. lgeye Sibiry a halklar ndan gruplar n geldiği bilinmemektedir.

Sadece /OGU/ > /ö/ gelişmesine bakarak, bir leh ede başka bir leh enin unsurunu bulduğumuzu iddia etmek doğruyu yans t r m ? Elbette yans tmaz. Zaten Anadolu ağ zlar ndaki bu değişme i in d ş leh e unsuru bağlant s kuran kimse de yoktur. Eğer bunun bir d ş leh e unsuru olduğu iddia edilecekse, muhakkak, bu . zelliğin tespit edildiği ağ z b. lgesinde b. lçular n yerleşim tarihine bak lmas gerekir. Oraya, kastedilen Oğuz d ş unsur ge mişte yerleşmiş midir? Ayr ca, bunun d ş nda da ses . zelliği benzerliği var m d r? Morfolojik koşutluklara rastlan lmakta m d r? T rkiye T rk esi ve ağ zlar nda kullan lmay p diğer leh elerin karakteristiği olan^b kelimelerden (*in-tüş-*; *gizle-/yaşur-*; *bul-/hap-*; *el/kol* vb.) ilgili ağ zda kullananlar var m d r?

Türkiye Türkçesi Ağzlarında Kıpçakça Unsur Denilen Özellikler Hakkında:

K p ak a dediğimiz grubun . zellikleri nelerdir? Ka t r l K p ak a vardı r? Kelime baş ndaki “y-” ns z n “y-” bi iminde (*vol^b*, *ydt^b*-) kullanan K p ak lar da vardı r, c-/j- bi iminde (*cöl^b*, *cat-/jol/jat-*) kullanan K p ak lar da vardı r. Bizdeki “ç^b” ns z n “ç” olarak (*çık-*, *açık*, *aç-*) kullanan K p ak lar da vardı r, “ş” olarak (*şık-*, *aşık*, *aş-*) kullananlar da vardı r. ekik g. zl K p ak lar da vardı r, badem g. zl K p ak lar da vardı r.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

T rkiye T rk esinde Ç ^b	K p ak Leh elerinde Ç ^b	K p ak Leh elerinde Ş ^b
çık-	Tatar çık- Kara ay çık- Balkâr çık- Kumuk çık- Karay çık-	Kazak şık- Karakalpak şık- Noğay şık-
açık	Tatar açık Kara ay açık Balkâr açık Kumuk açık Karay açık	Kazak aşık Karakalpak aşık Noğay aşık
kaç-	Tatar kaç- Kara ay kaç- Balkâr kaç- Kumuk kaç- Karay kaç-	Kazak kaş- Karakalpak kaş- Noğay kaş-
iç-	Tatar iç- Kara ay iç- Balkâr iç- Kumuk iç- Karay iç-	Kazak iş- Karakalpak iş- Noğay iş-

T rkiye T rk esindeki K p ak a unsurlar olarak verilegelen yukarıdaki alt maddedeki zellikler (g^b > v, ç > ş, Ø- > h-, vs.) her hal ve şartta K p ak ay temsil etmiş olabilir mi? Bizce, bu tespitler doğruyu tamamıyla yansıtmıyor değildir.

ç > ş değişmesi ve yorumlanması:

K p ak ada ç > ş değişimi var mıdır? Tatarcada yoktur, Başkurt ada, Karaycada, Kara aycada, Kumuk ada, K rg zcada da yoktur. Sadece, “ ekik g. zli ” Kazak, Karakalpak ve Noğaylar n dillerinde vardır. O halde, ç > ş olay K p ak an n bir unsuru mudur, yoksa Kazak, Karakalpak, Noğay grubunun mü zelliğidir?

T rkiye T rk esi ağ zlar nda g. r len ç > ş değişimi, tarihi d. nemlerde Anadolu’ya gelip “ ekik g. zleri bademleşerek” Oğuzlaşt ğ varsay lan Kazak, Karakalpak ya da Noğay topluluklar ndan m kalm ştır? Kazak, Karakalpak ve Noğaycada g. r len ç > ş değişimi hangi d. nemde ger ekleşmiştir? Çok eski (. rneğin 11. veya 15. y zy l) midir? Bildiğimiz bir kural vardır: Kazak, Karakalpak, Noğay T rk elerinde, K. kt rk edeki /ç/ ns zleri /ş/; K. kt rk edeki /ş/ ns zleri ise /s/ olarak yaşamaktadır. Bu değişmelerden ş > s olay, muhakkak daha önce ger ekleşmiştir. nk , eğer . nce ç > ş değişmesi, daha sonra ş > s değişmesi olmuş olsaydı, bugün ilgili leh elerde hi /ş/ sesi kalmam ş olurdu. Demek ki, . nce ş > s d >

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

.nemlidir ve ben bu ger ekten hareketle şu soruyu soracağım: Anadolu'ya eski dönemlerde gelip yerleşmiş olduğu varsayılan Kazak, Karakalpak ya da Nogayların dillerinde, buraya geldiklerinde ç > ş değişimi olmuş ise, bu olaydan daha önce gerçekleşen ş > s değişmesinin örnekleri (ilgili ağzlarda) niçin yoktur? Hiç mi ş > s değişmesinin de bir bakiyesi "ilgili ağzlarda" görülmez?

Yukarıda sorduğum soruların teorik olarak tatmin edici cevaplar bulunamazsa, Anadolu'daki bazı ağzlarda rastladığımız z ç > ş değişmesine Kıpçakça unsur denilmesi inandırıcı olamaz.

Bu konuda, çok daha temel bir yanlış yapılmaktadır. İncelenen ağzlarda ç > ş değişimini Kıpçakça unsur olarak değerlendiren alşmalarda verilen örnekler şunlardır:

genşler, geçdim, saçlarını, harşlımız, yamaştan, uştum, geçmiş; aşlıg, aşmeñ, genşlê, göşmenlik; aşlıktan, gaşdı, geşlik; geşlikde, geçmiş, öşmediler, āş, gaş-, geş-, üş vb.

Dikkat edilirse, bu örneklerin hepsi, kapalı hece sonunda ç > ş değişimleridir.

Kıpçakça unsurların bulunduğu yönlünde en fazla alşlan Zonguldak-Bartın-Karabük yöresinden arıca bir örnek verelim: "içen işdi" (EREN, 38). Türk edeki "iç-" fiili, ilgili ağzda /ç/ ile yazılır. "İki yıl arasında" sözünü ylenirken /ç/ şeklinde (içen) telaffuz edilmiştir. Sadece kapalı hecenin son sesi iken /ş/ haline (işdi) gelmiştir.

Türkiye Türkçesi ağzlarındaki ç > ş değişmesine bu açıdan bakılmas gerekir. Bu olay hangi çevre şartlarında gerçekleşmektedir? Kazak, Karakalpak ya da Nogaycadaki gibi her şartta (başta, iki yıl arasında, hece sonunda) mı ç > ş olmaktadır? Yoksa, sadece kapalı hecenin son sesi iken mi?

Verilen örneklerimize bakılınca, cevap açıktır: Sadece kapalı hece konumundayken /ş/ olmaktadır. Yani, doğal bir "kapalı hecenin sonunda s z c laşma olayı" gerçekleşmektedir. •stelik, bu ç > ş değişmesi, sadece Kıpçakça bir unsur olarak yaşadığı iddia edilen ağzlarda gerçekleşmez; Anadolu ve Rumeli'nin pek çok ağzında, /ç/ sesi, kapalı hecenin son sesi konumuna gelince s z c laşabilmektedir. Hızlı bir kontrol sonucu ulaştığımız veriler şunlardır (NOT: Aşağıda sıraladığımız örnekler üzerine alşmaların hepsi de ç > ş değişimini Kıpçakça bir unsur olarak vermiş değillerdir. Bunlardan sadece bazıları bu değişim Kıpçakçanın zellikleri olarak değerlendirilmiştir.):

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

- **Edirne** : *aştık, iştiler, geştini, işki, kırbaş* (KALAY, 45)
- **Kars** : *geşmesin, üş, bişduh, sanşdı, genşler* (ERCİLASUN, 1983, 113)
- **Zonguldak-Bartın-Kara ük:** *aşlıkdan, gaşdı, geşlik, için işdi* (EREN, 38, 93, 96)
- **Adana** : *gaşdı, göşdük, seşdi, aşdılar, ağaşlar, genşlik* (YILDIRIM, 125)
- **Kırşehir** : *genşler, geşdim, saşlarını, harşlımız, yamaşdan, uşdum, geşmiş* (G. NŞEN, 68, 174)
- **Kütahya** : *aşlıg, aşmeñ, genşlê, göşmenlik* (G. LENSÖY, 58, 129)
- **Malatya** : *üş sene, bi kaş, işmiş* (G. LSEREN, 84)
- **Muğla** : *uşkur, üşden, aşmış, işkici, genşlerle, kaşdım* (AKAR, 37)
- **Ordu** : *āşların (ağaşlar n), aşmadan, elli üşde, gaşmışlar, geşilikde, geşmiş, öşmediler (. 1 mediler)* (DEMİR 2001, 87)¹
- **Sivas** : *gaşdım, bişme, geşdi, genşlik, ilaşlarımız, güveşden* (DEMİR-ŞEN, 128)
- **Tra zon** : *üş, āş (ağaç), göş, hiş, bi gaş, Kenş* (DEMİR 2006, 120, 268)
- **Uşak** : *ağaşlā, aş, aşdulā, bişdirceñ, gaşdik, göşdüm* (G. LSEVİN, 62)

Bat da Edirne'den doğuda Kars'a kadar, g neyde Adana'dan kuzeyde Bart n'a, Ordu'ya kadar, i lerde Malatya, K rşehir, Uşak, K tahya, Muğla'ya kadar ok geniş bir coğrafyada kapal hecenin sonunda iken /ç/ ns z n ñ /ş/ olmas na rastl yoruz. Dahas var, bu şartlarda ç > ş olmas n T rkiye s n rlar n n d ş ndaki Oğuz ağ zlar nda da g r yoruz:

- İran'daki Salmas ağz nda *héş, géşdi, üş, aşdı, gışları, ağaşlar* (G. KDAĞ, 128).
- İran'daki G mbed T rkmen ağz nda *üş, hiş* (YILDIRIM, Zeynep, 48).
- İran'daki Kaşgaylarda *geş- işmek, üş* (ELİK, 121)².
- Irak T rkmen T rkçesinde *aştı, ağaşta* (BAYATLI, 352)³.

¹ Ordu ili ağ zlar nda Necati Demir iki nl aras nda da bir . rnek g stermiştir: *uşun* (i in) (DEMİR 2001, 87)

² Muhittin elik, Kaşgay ağz nda kelime baş nda (*şihar-* 'karmak') ve iki nl aras nda (*uşar* 'u ar') da ç > ş deışiminin birer . meğini g stermiştir (ELİK, 121)

³ Hidayet Kemal Bayatlı, iki nl aras nda da tek . rnek (*nişin*) vermiştir (BAYATLI, 351).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

- Azerbaycan Türkçesi esinin ağzlarında *kaşmah, aşmak, uşmah, seşgi, keşmişde, işmek, üş* (VELİYEV, 178).
- Türkmenistan'daki ağzlarında *ağaşlar, geşti, gaşdı, üş* (ZİŞİK, 99).
- Bulgaristan Krıvalı b. lgesi ağzlarında *pirinşlen, iştik, kaştım, geçti, genşlê, güşlük, ardıştan* (ALİ, 82).

Yani, sadece kapalı hecenin son sesi durumundayken ç > ş değişmesi, bütün Oğuz ağzlarında yaygındır. Türkiye Türkçesi esinin ağzlarında da vardır, Türkiye sınırlarından dışındaki Oğuzlarda da vardır.

O halde, Türkiye Türkçesi ağzlarında görülen ç > ş olayına temkinli yaklaşmak gerekir. Başlangıçta sadece kapalı hece konumunda iken görülmüyorsa, Kıpçakça ile bağlantı kurulmasına hiçbir gerek yoktur. Eğer (birkaç başlangıçta olduğu gibi) ikili arasında ve kelime başlarında da (nadiren bile olsa) ç > ş değişmesi görülmüyorsa, Kıpçakça unsur olabileceği akla getirilebilir.

Bu şekilde bir durumla karşı karşıya isek, muhakkak başkaca ses, şekil ve kelime özelliklerini de incelemek gerekir. İlgili ağzda ikili arasında bile ç > ş oluyorsa, acaba ş > s .rneği ni in hi görülmektedir? Bunun muhakkak açıklanması gerekir. Denk çiftlerin kullanılmada ilgili ağzın hangi şekli (Oğuzca mı Kıpçakça mı) tercih etmiştir? Kısaca bir liste verelim:

	OĞUZCA	KIPÇAKÇA
<i>bulmak</i>	bul-	tap-
<i>gizlemek</i>	gizle-	yaşur-, çaşır-, jasır- vb.
<i>el</i>	el	köl, kul
<i>örtmek</i>	.rt-	yap-, cap-, jap- vb.
<i>dönmek</i>	d.n-	yan-, can-, jan-kayt-

Bu denk çiftler lehçelerin önemli ayrıntileridir. Yaşayan dilde bunlardan biri tercih edilmiş ve lehçelerin belirleyici özelliği olmuşsa da, dilin içinde (atasözlerinde, deyimlerde, ikilemelerde, türkülerde vs.) karşılıklı olarak diğer şekiller de saklanabilmektedir. Türkiye Türkçesinde “dönmek” anlamında “dön-” fiili, Kıpçak lehçelerinde ise bu anlamda “yan-” fiili tercih edilmiştir. Ancak, Türkiye Türkçesinde *yan-* fiilinin o anlamda da fosilleşmiş olarak (*yanar döner adam*, vb.) yaşaması, denk çiftlerden kabul edilmemiş olanın da bir yerlerde saklanabileceğine işaret eder. Acaba

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

K p ak a unsur bulundurduğu iddia edilen ağ zlar n ikilemelerinde, deyimlerinde, atas. zlerinde ya da t rk lerinde bile olsa, b. lgedeki Oğuzlarda olmayan K p ak a kelimeler bulunmakta m d r?

Kald ki, K p ak a unsur olarak d ş n len *yamaş* (< *yamaç*) kelimesi, ç > ş değişimi olan ekik g. zl K p ak lar n hi birinde kelime baş nda y- ile s. ylenmemektedir. Kazaklar bu kelime yerine *eşis*, *bavray*, *ıldıy* kelimelerini kullanmaktadırlar. Yani, ç > ş değişimi bulunan K p ak leh. elerinde bile olmayan bir kelime nas l olur da K p ak an n T rkiye T rk esi ağ zlar nda saklanm ş bir unsur olarak değerlendirilebilir? Bu kelimenin baş nda y- sesi bulunduğuna da dikkat edilmelidir. nk , ç > ş değişimi olan K p ak leh. elerinde kelime baş nda y- değil, onun yerine j- ve c- bulunabilirdi.

B t n bunlar kadar . nemli olarak, o y. renin iskan tarihi de, K p ak gruplar n n gelip gelmediği bak m ndan kontrol edilmelidir.

SONUÇ

T rkiye T rk esi ağ zlar nda kapalı hecenin son sesi konumunda iken yaygın olarak g. r len ç > ş değişmesi, K p ak an n sadece bir kolunda ve her şartta (başta, iki nl aras nda, kapalı hece sonunda) g. r len ç > ş değişmesinden farklı bir olaydır. Kapalı hecenin son sesi durumunda ç > ş değişmesi, Anadolu'nun sadece belirli b. lgelerinde değil, tamam na yakın nda g. r lmektedir. Hatta, Anadolu sahas d ş ndaki (İran, Irak, Azerbaycan, T rkmenistan, Bulgaristan) Oğuzlarda da, bu konumda iken ç > ş değişmesi olur.

Baz T rkiye T rk esi ağ zlar al şmalar nda bunun K p ak a unsur olarak değerlendirilmesi, acele edilmiş bir iddiadır. nk , c b. lgelerde ç > ş değişimi d ş nda, K p ak a ses, şekil ve kelime zellikleri g. sterilmemiştir. ; zellikle, varsay m n iddia edildiği b. lgelerde ş > s değişimi . renkleri bulunmaması , muhakkak izah edilebilmelidir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

KAYNAKÇA

- AKAR : Ali Akar, **Muğla Ağzları**, Muğla • niversitesi Yay nlar , Muğla 2004
- ALİ : Nigar Ali, **Bulgaristan Kırçali Bölgesi Türk Ağzları**, Erciyes • niversitesi Sosyal Bilimler Enstit s , T rk Dili ve Edebiyat Anabilim Dal , Yay mlanmam ş Y ksek Lisans Tezi, Kayseri 2004
- BAYATLI : Hidayet Kemal Bayatlı , **Irak Türkmen Türkçesi**, TDK Yay nlar , Ankara 1996
- BOZ : Erdoğan Boz, **Afyon Merkez Ağzı**, Afyon Kocatepe • niversitesi Yay nlar , Afyon 2002
- DEMİR 2000 : Necati Demir, “Karadeniz Bölgesi Ağzlarında Kıpçak Türkçesi Özellikleri”, **IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I**, TDK Ankara 2007 s.417-424 (**Çeşme 2000**)
- DEMİR 2001 : Necati Demir, **Ordu İli ve Yöresi Ağzları**, TDK Yay nlar , Ankara 2001
- DEMİR 2006 : Necati Demir, **Trazon ve Yöresi Ağzları Cilt I-II-III**, Gazi Kitabevi, Ankara 2006
- DEMİR-ŞEN : Necati Demir-İlker Şen, **Sivas İli ve Yöresi Ağzları**, Gazi Kitabevi, Ankara 2006
- EREN : M. Emin Eren, **Zonguldak-Bartın-Karabük İlleri Ağzları**, TDK Yay nlar , Ankara 1997
- ERTEN : Münir Erten, **Diyarbakır Ağzı**, TDK Yay nlar , Ankara 1994
- G. LENSOY : Tuncer G lensöy, **Kütahya ve Yöresi Ağzları**, TDK Yay nlar , Ankara 1988
- G. LSEREN : Cemil G lseren, **Malatya İli Ağzları**, TDK Yay nlar , Ankara 2000
- G. LSEVİN 2002 : G rler G lsevin, **Uşak İli Ağzları**, TDK Yay nlar , Ankara 2002
- G. LSEVİN 2008 : G rler G lsevin, “Türkiye Türkçesi Ağzlarında Kıpçakça Denilen Unsurlar Üzerine 1: g > v”, **Türkiye Türkçesi Ağzları Çalıştayı**, Türk Dil Kurumu- Harran • niversitesi, 25-30 Mart 2008, Urfa
- G. NŞEN : Ahmet G nşen, **Kırşehir ve Yöresi Ağzları**, TDK Yay nlar , Ankara 2000
- KALAY : Emin Kalay, **Edirne İli Ağzları**, TDK Yay nlar , Ankara 1998
- KARAHAN : Leyla Karahan, **Anadolu Ağzlarının Sınıflandırılması**, TDK Yay nlar , Ankara 1996
- KORKMAZ 1996 : Zeynep Korkmaz, **Bartın ve Yöresi Ağzları**, TDK Yay nlar (2. baskı), Ankara 1996

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

- KORKMAZ 1997 : Zeynep Korkmaz, **Nevşehir ve Yöresi Ağzları I. Cilt Ses Bilgisi**, Ankara DTCF Yayınları, Ankara 1977
- NER : Mustafa Ner, **Bugünkü Kıpçak Türkçesi**, TDK Yayınları, Ankara 1998
- ZIŞIK : Sevil Zişik, **Muğla İli Ağzlarının Türkmen Türkçesi Ağzlarıyla Karşılaştırılması**, Ege Üniversitesi, Türk Dili ve Lehçeleri Araştırmalar Enstitüsü, Türk Dili ve Lehçeleri Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 2007
- SAĞIR : Mukim Sağır, **Erzincan ve Yöresi Ağzları**, TDK Yayınları, Ankara 1995
- SARIKAYA : Mahmut Sarıkaya, **Güney Azeri Türkçesi**, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri 1998
- TOK : Turgut Tok, **Denizli İli güney ve Güney atı Ağzları**, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Denizli 2002
- VELİYEV : Abdulla Veliyev, **Azeri Dilinin Keçit Şiveleri**, Bak 2005
- YILDIRIM Faruk: Faruk Yıldırım, **Adana ve Osmaniye İlleri Ağzları I-II**, TDK Yayınları, Ankara 2006
- YILDIRIM Zeynep : Zeynep Yıldırım, **Güneyden Ağzından Derlemeler (Giriş-Gramer-Metinler-Sözlük)**, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla, Ağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla 2008

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*